

Bordé Katalin

A Nyíregyházi Rotary Club története

A nemzetközi Rotary mozgalom az USA-ból, Chicagóból indult el Paul Harris¹ ügyvéd kezdeményezésére. Célja „a köznek érdek nélküli önzetlen szolgálata” volt a különböző foglalkozási ágak képviselőinek együttműködésével és barátságával. A tagok szigorú körforgás szerint hetente találkoztak egymás irodáiban. Erről a rotációs helyszínváltásról nevezték el magukat Rotary Clubnak.²

Magyarországon Sidó Zoltán közgazdasági író, a Magyar Vámpolitikai Központ ügyvezető titkára alapította az első magyar egyesületet Budapesten 1925. október 29-én.³ A fővárost követve hamarosan sorra alakultak a vidéki Rotary klubok is. 1928-ban az egyetemvárosok: Debrecen, Szeged és Pécs; 1930-ban Orosháza és Hódmezővásárhely; 1931-ben Miskolc; 1932-ben Győr, Szolnok és Gyula; 1934-ben Nyíregyháza és Szombathely önzetlenül segíteni akaró polgárai szervezték meg a saját egyesületüket.⁴

1938-ig a 12 hazai klub működése, nemzetközi programokban való részvétele példás volt, de 1939-ben már csak három működött közülük. 1941 után pedig nem is volt kimutatható a tevékenységük, ezért az európai egyesületek ügyeit intéző zürichi Rotary-Office 1942. június 30-i hatállyal megszüntette a Rotary International tagságunkat. Így már csak formalitás volt 1944 nyarán a Magyar Közlöny betiltó rendelkezése.⁵

1934. január 14-én tartotta alakuló közgyűlését a tizenegyedik magyar egyesületként létrejött Nyíregyházi Rotary Club, amit a Rotary Nemzetközi Szervezete hivatalosan 1934. február 26-án jegyzett be a tagjai közé.⁶ Más városok klubjaihoz hasonlóan Nyíregyházán is a város elitje képviselte a mozgalmat, akik a következők voltak:

Bálint István, dr. háztulajdonos, ügyvéd, Bercsényi u. 3.

Baruch Jenő, a Nyíregyházi Cementáru-ipari Rt. ügyvezető-igazgatója, Széchenyi u. 41.

Csengery Tibor földbirtokos, okleveles gazda, Selyem u. 11.

Gaizler Gyula, dr. az Erzsébet kórház főorvosa, Kossuth L. u. 22.

Groák Ödön, a Magyar-Olasz Bank igazgatója, Horthy Miklós tér

1. Paul Harrist (1868-1947) a Rotary alapítóját később tiszteletbeli örökös elnöknek választották meg, és 1936-ban pedig Nobel-békedíjra jelölték. (*Magyar Rotary*, 1937. 2/1. p. 14-16.)

2. Sumonyi, 2008. p. 178-179.

3. Sumonyi, 2008. p. 180-181.; Szabó-Zallár, 1990. 9. p.

4. http://www.internetker.hu/rotary/images/letoltes/RC_tortenet_osszefoglalo.pdf. (2009. 05. 20.)

5. Sumonyi, 2008. 183. p.

6. V. B. 77. b. XI. 1527/1934.; *Nyírvidek Szabolcsi Hírlap*, 1934. jan. 15.; <http://www.indexkelet.hu> (2009. 05. 4.)

Horthy István, dr. nagybányai kir. közjegyző, prózairó, Kossuth L. tér 8.
Juhász Sándor, dr. a Nyíregyházi Takarékpénztár Egyesület igazgatója, Kótaji u. 14.
Komáromy Károly, a Villamossági Rt. igazgatója, Villanytelep
Kovács Dénes, dr. kir. közjegyző, Bessenyei tér 14.
Kovács Máté, a Kossuth Lajos Reálgimnázium tanára, Bencs László tér 7.
Mauritz Ottó gépészmérnök, a Májerszky Gépgyár társtulajdonosa, Széchenyi u. 15.
Márton László okl. mérnök, építési vállalkozó, Szabolcs u. 5.
Mikecz László, dr. vármegyei főjegyző, Nyírvíz Palota II./ 10.
Murányi László, dr. ügyvédi kamarai elnök, vármegyei főispán, Deák Ferenc u. 9.
Paksy István, dr. királyi ügyész, Géza u. 29.
Pisszer János építészvállalkozó, közgazdasági szakiró, Körte u. 7.
Polinszky Pál, dr. II. aljegyző, kulturális tanácsos, Deák Ferenc u. 30.
Pöstényi Márton, dr. törvényszéki bíró, Szabolcs u. 6.
Rácz Gyula, dr. pénzügyi tanácsos, Szarvas u. 8.
Szesztay András, dr. ügyvéd, vármegyei főügyész, Körte u. 9.
Szohor Pál városi főjegyző, majd polgármester, Luther-ház A épület
Szoller Aladár, az Angol Magyar Bank Nyíregyházi Fiókjának igazgatója,
 Széchenyi u. 3.

Ungár Béla textilkereskedő, az Ungár-féle Divatház társtulajdonosa, Széchenyi u. 1.

A Nyíregyházi Rotary Clubot 23 alapító hozta létre. Fennállása alatt az átlagos taglétszáma 22 fő volt. Az üléseit kéthetente tartotta. Ezzel egyedüli volt a magyarországi egyesületek között, mert a többiek heti gyakorisággal jöttek össze. A részvételi arány viszont épp ezért mindig a nyíregyháziaknál volt a legmagasabb: 75–80 százalékos.

A tagok szerda este 8 órakor találkoztak a Korona Szálló különtermében. A többnyire vacsorával egybekötött összejöveteleken először az előadásokra került sor, azután a titkár beszámolt a hazai és a külföldi klubok értesítéseiről, eseményeiről, majd az aktuális helyi kérdések kerültek napirendre. Végül ismertették a következő előadás időpontját, előadóját és témáját.

Az egyesület élete élénk volt, és társadalmi téren is kedvező fogadtatásban részesült. Szohor Pál kezdeményezésére jött létre, aki hamarosan polgármester lett, de találunk közöttük több képviselőtestületi és számos törvényhatósági bizottsági tagot is. Nekik köszönhetően kiemelt helyen foglalkoztak a várospolitikai, városfejlesztési kérdésekkel. A nyíregyházi rotarisok a miskolciakkal és a debrecenieikkel közös programokat szerveztek. Jó kapcsolatuk volt a pozsonyi, a kassai, valamint több angliai klubbal is.⁷

A tagság összetétele más egyesülethez hasonlóan időről-időre változott új jelöltek felvétele, költözés vagy kilépés miatt. Kezdetől fogva arra törekedtek, hogy a klubban Nyíregyháza üzleti életének és a városban üzőtt más tisztas foglalkozásoknak minél teljesebb legyen a képviselete. A tagfelvétel ajánlással történt. A felvételi díj 10, az éves tagsági díj 40 pengő volt.⁸ Ez az összeg egy kezdő tanár havibérének felelt meg. A nyíregyháziakhoz hasonlóan a többiek is a legjobb szállodákban, éttermekben találkoztak. Így érthető, hogy szinte kizárólag jómódú emberek tudták ezeket az anyagi terheket vállalni. Ha más városban időztek, kötelesek voltak részt venni a saját költségükön az ottani klub összejövetelén. A konferenciákra eljutni

7. Szabó-Zallár, 1990. p. 63–64.

8. Az egyes klubok díjtételei különbözőek voltak. Nem ismerjük mindegyikét. Viszonyításképpen közöljük néhány egyesületét. A szolnoki klubban a felvételi díj 5 pengő az éves tagsági díj 18 pengő volt, Szegeden és Győrben is mindkettő 40 pengő volt.

szintén sokba került. Például 1936-ban az Orosháza-Gyopárosfürdőn megrendezett első körzeti konferencia az útiköltséget nem számítva 33 pengő volt.⁹

Nyíregyházán összesen 32 rotaristáról tudunk. Öt év alatt kilencen csatlakoztak a klubhoz, és tizenhárman léptek ki onnan. A létszámukban az első változás már 1934 őszén bekövetkezett, amikor *Aradváry (Téger) Béla* hírlapíró felvették az egyesületbe. Ő volt az, aki a helyi napilapban (a *Szabolcsi Hírlapban*, majd a *Nyírvidek Szabolcsi Hírlapban*), ahol belső munkatárs volt, hírt adott a Nyíregyházi RC eseményeiről, tevékenységéről.

Groák Ödön hagyta el elsőként a klubot, miután a Magyar–Olasz Bank Nyíregyházi Fiókjának vezérigazgatójaként nyugalomba vonult 1934-ben, és Budapestre költözött. Ezzel alapszabályuk értelmében a tagsága is megszűnt. Az alapítók közül *Kovács Máté*, a titkár volt a következő, aki Debrecenbe költözése miatt 1935 februárjában megvált az egyesülettől. Az általa képviselt tanári hivatást 1935. november 27-én *dr. Belohorszky Ferenc*, a Kossuth Lajos Gimnázium oktatója töltötte be, akit 1936 elején már a titkári teendők ideiglenes ellátására is felkértek *dr. Gaizler Gyula* irányítása mellett. 1935 folyamán még három új foglalkozási ág képviselőt oldották meg, mert felvették *Fried Sándort* a Nyíregyháza-vidéki Kisvasutak igazgatóját, *Gábor Jenőt* a Nyíregyházi Termény- és Áruraktár igazgatóját és *Osgyáni József* patikatulajdonos gyógyszerészt.

1936 januárjában három jogász lépett ki a klubból: *dr. Mikecz László* vármegyei főjegyző, *dr. Szesztay András* vármegyei főügyész és *dr. Paksy István* királyi ügyész. Újabb tagként csatlakozott hozzájuk 1936. február 19-én *Bolgár László* főmérnök, a Felső-szabolcsi Tisza Ármentesítő Társulat igazgatóhelyettese, majd 1936 közepén *Papp Lajos* szállodás és vendéglős. *Dr. Pöstényi Márton*, a klub második elnöke, 1936-tól a Tiszalöki Járásbiróság elnöki tisztét töltötte be, így megszűnt a tagsága.

1937. szeptember 29-én nyert felvételt *dr. Sziklay László*, a Kossuth Lajos Gimnázium tanára. 1938 közepén utolsóként csatlakozott az egyesülethez *Weiszer Gyula* Evangélikus Leánygimnáziumi igazgató. Ugyanebben az időszakban heten léptek ki.¹⁰ Hárman az alapító tagok közül: *dr. Bálint István* ügyvéd; *dr. Horthy István* kir. közjegyző és *Pisszer János* építészvállalkozó. Négyen a későbbben felvettek közül: *dr. Belohorszky Ferenc*, *Gábor Jenő*, *Papp Lajos* és *dr. Sziklay László*. Ezzel 19 főre csökkent a létszámuk, ami fennállásuk fél évtizedének legalacsonyabb értéke volt.

Itt is évenkénti¹¹ ciklikusságot mutatott a tisztségek betöltése. Bár ugyanazok a személyek, ha nem is feltétlenül egymást követő években, de újra vezető pozícióba kerülhettek. A rendelkezésünkre álló adatok alapján a Nyíregyházi Rotary Club vezetősége a következőképpen alakult.

Elnökök és alelnökök

Szohor Pál volt az első elnök. Az egyesület az országban egyedülállóan két alelnököt is választott, bár az alapszabályok csak egyet tettek kötelezővé. Az első alelnökök *dr. Szesztay András* és *Szoller Aladár* voltak. Mindhárman igen szerteágazó tevékenységet végeztek. Ők képviselték az egyesületet kifelé, és a Rotary Clubok

9. Szabó-Zallár, 1990. p. 74–75.

10. Ennek oka a mozgalmukat ért jobboldali támadásokban keresendő.

11. Az első vezetőségi tagok 1934 januárjától, 1935. július 10-ig, az első tisztújító közgyűlésükig töltötték be tisztségüket.

Nemzetközi Szövetségével tartották a kapcsolatot. Az elnök intézkedett a konkrét ügyekben, összehívta a közgyűlést, az igazgatóság üléseit és az egyesület összejöveteleit. Akadályoztatása esetén az egyik alelnök helyettesítette.

Dr. Pöstényi Márton volt a második klubelnök, aki az 1935. július 10-én tartotta meg székfoglaló beszédét. Ugyanekkor *dr. Juhász Sándort* és *dr. Kovách Dénest* alelnököknek választották meg. Az elkövetkező három ciklusban ők voltak az elnökök. Kétszer, az 1936/1937-es és az 1938/1939-es időszakban *dr. Kovách Dénes*, az 1937/1938-as évben pedig *dr. Juhász Sándor*. Az 1936/1937-es periódusban *Komáromy Károly* töltötte be az alelnöki tisztelet *Mauritz Ottóval* együtt. Az 1937/1938-as ciklusban *dr. Polinszky Pál* és *Bolgár László* látták el ezt a feladatot.

Titkárok

A titkárnak nagyon fontos szerepe volt. Ő segítette az elnök, illetve a bizottságok munkáját, vezette az ülésekről szóló jegyzőkönyvet, és elkészítette a Nemzetközi Szövetség részére a működésükről szóló időszaki beszámolókat, kimutatásokat. A külföldi szervezetekkel tartotta a kapcsolatot, így nagyon jól kellett tudnia egy-két modern nyelvet.

Kovács Máté 1934 januárjától 1935 februárjáig tevékenykedett titkári minőségben. A külföldi klubokkal és a nemzetközi szervezeteikkel francia,¹² illetve német nyelven levelezett. Titkári tapasztalatai is voltak, mert 1928-tól részt vett az előző évben indított Nyári Egyetem munkájában, aminek 1933-ban a titkára lett.

Dr. Gaizler Gyula 1935 februárjától 1936. június végéig és az utolsó ciklusban volt a Nyíregyházi RC titkára. Ő külföldi egyetemeken és orvostani intézetekben tanult, ill. dolgozott. Ennek köszönhetően kiválóan tudott németül és angolul.¹³ 1936 első felében az ő irányítása mellett látta el ideiglenesen, majd az 1936/1938-as klubévekben hivatalosan is a titkári feladatokat *dr. Belohorszky Ferenc*.¹⁴

Háznagy

Valamennyi klubévben *Baruch Jenő* volt a háznagy, aki az összejövetelek rendezéséért volt felelős.

Igazgatóság, bizottságok

A hétfős igazgatóság a közgyűléstől kapott bizalmat, és annak határozatait hajtotta végre, továbbá intézte a klub ügyeit, ill. megválasztotta a tisztviselőket.

A tisztikarban találjuk az egyesület munkáját gördülékennyé tevő bizottságokat is, amelyeknek legalább három tagból kellett állniuk. Az alapszabály három bizottság felállítását mondta ki, a Tagfelvételi, a Program és a Számvizsgáló Bizottságét. Ez utóbbiban szereplők sem az igazgatóság munkájában nem vehettek részt, sem más tisztséget nem tölthettek be az egyesületben, és őket a közgyűlés választotta meg. A másik két bizottság elnökét és tagjait a klubelnök jelölte ki.

A magyar Rotary-mozgalom 1938 elején került válságba. Ennek előzménye a németországi klubok betiltása volt 1937 augusztusában, amit december 31-ig

12. A debreceni egyetem magyar-francia szakán végzett.

13. Rotarisként járt Angliában, Észak-Afrikában, Spanyolországban és Franciaországban.

14. Budapesten magyar-német tanári szakot végzett.

foganatosítottak. Ezt követően 1938 elején kezdődtek hazánkban is a támadások ellenük. Elsőként gróf Festetics Sándor, a Magyar Nemzeti Szocialista Párt vezetője, országgyűlési képviselő 1938. február 16-án a belügyminiszterhez intézett interpellációjában a Rotary egyesületeket a szabadkőművesség fedőszerveinek titulálta. Mindezt az *Új Magyarság* február 18-i számában közzétett nyilatkozatában megerősítette. A *Nemzeti Figyelő* 1938. március 20-i száma is rágalmozó cikket közölt „*Rotary és a szabadkőművesség*” címmel. Ezek az 1938. évi jobboldali támadások odavezettek, hogy a rotarisok egymás után léptek ki a klubokból, így a mozgalom magyarországi önfeloszlatása megindult. Elsőként a győri klub oszlatta fel magát már 1938. április 15-én az összes tagjának kilépésével, de hivatalosan csak augusztus 29-én szűnt meg. Másodikként Debrecen, majd Orosháza és Szombathely rotarisai fejezték be a működésüket. Nem sokkal később a többiek is követték példájukat.¹⁵

Az országos tendenciával megegyezően 1938 közepén ebben az egyesületben is tömeges kilépés történt, ami végül odavezetett, hogy 1938. november 3-án a rendkívüli közgyűlés feloszlatta a Nyíregyházi Rotary Clubot. Erről dr. Kovács Dénes elnök írt jelentést dr. Borbély Sándor alispánnak 1938. november 22-én.¹⁶ A klub megszűntekor már csak 19 tagja¹⁷ volt, de közöttük találunk az első 23 rotarisból 14 főt.¹⁸ Vegyük figyelembe, hogy az alapítók közül négyen¹⁹ költözés miatt léptek ki, tehát nagyon kitartó, tenni vágyó emberekből jött létre 1934 januárjában ez az egyesület.²⁰

Irodalomjegyzék

- Dienes, 1939. Szabolcs vármegye. Szerk. Dienes István. Budapest, 1939.
 Häger, 1929. Szabolcsvármegye fejlődése és története. Szerk. Häger László. Nyíregyháza, (1929).
 Hunek, 1931. Nyíregyháza és Szabolcs vármegye községei. Szerk. Hunek Emil. Budapest, 1931.
 Kenyeres, 1967–1994. Kenyeres Ágnes: Magyar életrajzi lexikon. Budapest, 1967–1994.
 Sumonyi, 2008. Sumonyi Zoltán: Magyar szabadkőművesek és rotariánusok. Budapest, 2008.
 Szabó–Zallár, 1990. Szabó Tibor–Zalár Andor: A magyarországi Rotary és szegedi vonatkozásai. Szeged, 1990.
 Weber, 1941. Magyar Rotary évkönyv. Szerk. Weber Tibor. Budapest, 1941.

Periodikák

- Magyar Rotary. A 82. körzet (Magyarországi) havi közlönye, 1936–1938. Fel. szerk. Benes Ferenc. Budapest, 1936–1938.
 Szabolcsi Hírlap. A Nyírvidék folytatása. Szerk. Garay Gyula. Nyíregyháza, 1933. jan. 1. – 1934. jún. 30.
 Nyírvidék Szabolcsi Hírlap. A Szabolcsi Hírlap folytatása. Szerk. Garay Gyula. Nyíregyháza, 1934. júl. 1. – 1944. jún. 30.

Források

- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár
 V. B. 77. Nyíregyháza rendezett tanácsú város (1929-től megyei város) polgármesterének iratai, 1872–1950.
Nyékyiné Gaizler Judit magániratai
 15. Szabó–Zallár, 1990. p. 5., 39–40., 54., 104.
 16. V. B. 77. b. XI. 1527/1934.
 17. A Nyíregyházi Rotary Club utolsó tagjai: Aradváry (Téger) Béla, *Barabás Jenő*, Bolgár László, *Csengerly Tibor*, Fried Sándor, *Gaizler Gyula*, *Juhász Sándor*, *Komáromy Károly*, *Kovács Dénes*, *Mauritz Ottó*, *Márton László*, *Murányi László*, Osgyáni József, *Polinszky Pál*, *Rácz Gyula*, *Szohor Pál*, *Szoller Atadár*, *Ungár Béla*, Weiszer Gyula.
 18. Lásd őket az előző lábjegyzetben kurzívval jelölve!
 19. Kovács Máté és Paksy István Debrecenbe, Groák Ödön Budapestre és Pöstényi Márton Tiszalökre költözött.
 20. A klub működéséről és a tagokról további információ egy lektorálás alatt lévő nagyobb terjedelmű munkában lesz olvasható.

Internetes források

<http://www.indexkelet.hu> (2009. 05. 04.)

http://www.internetker.hu/rotary/images/letoltes/RC_tortenet_osszefoglalo.pdf. (2009. 05. 20.)

**HONORING 75 YEARS OF
MEMBERSHIP IN ROTARY INTERNATIONAL**
The Rotary Club of
Nyiregyháza, Magyarország
admitted 26 February 1934
**is recognised for its dedication to the Object of Rotary
and its commitment to the ideal of Service Above Self.**

Date 26 February 2009

D.K. Lee
President, Rotary International

